

SZÓTÁRSZEMLE

BIBOK KÁROLY (SZERK.)

Nyolcnyelvű nyelvészeti szótár

Szeged: JATEPress, 2020, 89 p.

A Szegedi Tudományegyetem kiadója jelentette meg Bibok Károlynak, a Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar Szláv Intézete vezetőjének *Nyolcnyelvű nyelvészeti szótárát*. A szótár nyelvi anyagának összeállításában – a szerkesztőn kívül, aki a magyar, orosz és angol részt gazdosztta – Bagmut Iryna (ukrán), Balázs L. Gábor (bolgár, angol), Kacziba Ágnes (szerb), Sajtos Natália (ukrán), Tuska Tünde (szlovák) és Vašut Tomáš (cseh) működtek közre, akik mindannyian a Szegedi Tudományegyetem oktatói. Így általuk vált lehetségessé a szlavisztika alapszak valamennyi szegedi szakirányának képvisellete, és így jelenhettek meg a nyelvészeti terminusok (a szócikknél található nyelvek sorrendjében) oroszul, ukránul, bolgárul, szerbül, csehül, szlovákul, illetve angolul is. A szócikkek kiinduló nyelve minden esetben a magyar. Ezzel vélhetően a szerzők a hallgatók szempontját veszik figyelembe, akik tanulmányaik során először többnyire magyarul találkoznak a nyelvészeti szakkifejezésekkel.

A szótár elemei a hagyományos és modern nyelvészet szakterminológiáját ölelik fel. Ahogy a szerkesztői előszóban olvashatjuk: „A Nyolcnyelvű nyelvészeti szótár – rövid terjedelme ellenére – az oktatásban általánosan megjelenő hagyományos grammatikai terminusokon túl az általános nyelvészet modern területeinek és irányzatainak szókincséből is válogat. Reméljük, hogy így az általános nyelvészet és a szláv filológia közötti kapcsolatok egyre erőteljesebb kibontakozását szolgáljuk, amely kölcsönös előnyökkel kecsegtet mindkét diszciplína számára” (p. 7).

A magyar szócikkeket ábécésorrendben találjuk a könyvben. Ezek jelölése félkövér nagybetűvel történik. Az adott címszó bókora elemei (a címszóhoz képest az ún. hiponimák) félkövér kisbetűvel kerülnek bemutatásra. A szláv nyelvű terminusok esetében a nyelvtani nem, kiejtés, hangsúly tekintetében is kapunk információt. A nyelvtani nem a terminusnak a szó bókora jelzőjével történő egyeztetésében nyilvánul meg. Az orosz szavak tekintetében a kiejtési sajátosságokat külön adja meg a szótár. A hangsúlyt a félkövér betűvel írt magánhangzó jelöli.

Lássuk erre példaként a **SZÓ** szócikkét (pp. 75–76), amelynek néhány részlete szemlélteti a fent említett jelöléseket. Kerek zárójelben a kiejtésre vonatkozó információkat találjuk, amelyek nem képezik a szócikk részét.

SZÓ

RU слово
 UA слово
 BG дума
 SRB reč
 CZ slovo
 SK slovo
 GB word

azonos alakú ~

омонимическое / омонимичное ~, омоним
 омонімічне ~, омонім
 омоним, омонимна ~
 homonimna ~
 homonymum ~
 homonymné ~
 homonym

fonetikai ~

фонетическое ~ [нэ] (az /э/ fonéma előtti mássalhangzó lágységának hiánya)
 фонетичне ~
 фонетическа / фонетична ~
 fonetska ~
 fonetické ~
 fonetické ~
 phonetic ~

grammatikai ~

грамматическое ~ [м] (több mássalhangzós betűkapcsolatok ejtése)
 граматичне ~, морфосинтаксичне ~
 граматична ~
 morfosintaksička ~
 morfosyntaktické ~
 morfosyntaktické ~
 morphosyntactic ~

homonim ~

→ azonos alakú ~

módosító~

частица [с^т] (lágység szerinti hasonulás)
 частка
 частица
 partikula, recča
 částice, partikula
 částica
 particle

A szótár pozitívuma, hogy bizonyos terminusok magyar nyelvű, de idegen eredetű megfelelőit is feltünteti, és utalást tesz azok magyar nyelvi megfelelőire (pl. **NEGÁCIÓ** → **TAGADÁS**). Ez hozzásegíti az olvasót a terminológia szinonim kifejezéseinek megismeréséhez, elsajátításához.

A terminusok jelentésének bemutatására nem vállalkozik a mű, „mivel a *Nyolcnyelvű nyelvészeti szótár* alapvető célkitűzése a szakszavak és szakkifejezések többnyelvű megfeleltetésének bemutatása a szláv nyelveket tanuló és a szlavisztikával foglalkozó egyetemi hallgatók számára” (11. o.). A terminusok jelentésének tekintetében az előszó végén található szakirodalom-jegyzék segíti az olvasót.

Mivel eddig nem történt meg a nyelvészeti terminológia több szláv nyelven való bemutatása egy kötetben, hiánypótló műről van szó. Ezzel a kiadvánnyal a szerkesztő nem titkolt szándéka a hazai szlavisztika oktatásának és művelésének fejlődéséhez való hozzájárulás. A *Nyolcnyelvű nyelvészeti szótár* tanári irányítással történő tanulmányozása során egyszerre valósulhat meg a rokon szláv nyelvek vonatkozásában a különböző nyelvtudományi részterületek terminológiai rendszerének kiépülése az egyetemi hallgatókban. Sőt, a különböző szláv nyelvek nyelvészeti szakszókincsének összehasonlító vizsgálata számára szintén hasznos lehet az összegyűjtött anyag.

A Szeged Televízió interjút készített Bibok Károssal és Balázs L. Gáborral a szótár kapcsán.² Ebből megtudhatjuk, hogy a további tervek között szerepel a kötet orosz, ukrán, bolgár, szerb, cseh, szlovák, illetve angol nyelvű mutatókkal való kiegészítése, hogy a feldolgozott terminológia az egyes idegen nyelvek felől elindulva is elérhető legyen.

A bemutatott szótár egyértelműen új színfoltot képvisel az utóbbi évtizedekben megjelent nyelvészeti szótárak palettáján.³ Ajánljuk böngészésre a nyelvészetileg felkészült nagyközönség egészének, és beszerzését javasoljuk a bölcsészet bármelyik ágát szolgáló szakkönyvtáraknak, hogy minél több nyelvtanár és nyelvszakos olvasó hozzáférhessen.

Szabariné Hegedűs Szilvia

² Lásd: https://www.youtube.com/watch?v=qXGjleNxs_g&t=140s

³ Földes, Cs. (1987). *Linguistisches Wörterbuch. Deutsch – Ungarisch*. Szeged, Fasciculi Linguistici. Series Lexicographica 1. Sorozatszerk.: Tóth Szergej, Vass László; Gherdán, T., Számadó, T. & Nádasdy, Á. (1997, Eds.), *Nyelvészeti szakszójegyzék. Angol-magyar, magyar-angol* (ún. „Bynon-glosszárium”). ELTE, <http://www.nytud.hu/tlp/glossary/>; Kiss, G. & Kohári, A. (2019). *Nyelvészeti kisszótár*. Tinta Könyvkiadó; Ladányi, M. & Hrenek, É. (2019). *Alkalmazott nyelvészeti kisszótár*. ELTE BTK, Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék.